

Leeftijdsgrens tabak

Inspectieresultaten 2021

Deze factsheet geeft de resultaten van het toezicht op de naleving van de leeftijdsgrens in 2021 weer.

Om de beschikbaarheid van tabak, dampwaren (e-sigaretten en e-liquids) en kruidenrookproducten voor jongeren te beperken, geldt voor de verkoop van deze producten een leeftijdsgrens van 18 jaar. De Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) houdt toezicht op de naleving van deze wetgeving.

Jaarlijks worden risicogerichte controles uitgevoerd bij de diverse verkooppunten om na te gaan of de verkopers zich aan de regels houden. Bij overtreding van de regels wordt handhavend opgetreden.

Wetgeving

Artikel 8 van de Tabaks- en rookwarenwet bepaalt dat het verboden is tabaksproducten en aanverwante producten (dampwaren en kruidenrookproducten) te verstrekken aan een persoon van wie niet is vastgesteld dat deze de leeftijd van 18 jaar heeft bereikt. Deze vaststelling vindt plaats aan de hand van een geldig officieel identiteitsbewijs.

Achtergrond

NVWA-toezichthouders voeren leeftijdsgrenscontroles uit met als doel de naleving van de wet- en regelgeving te verhogen. Hiermee levert de NVWA een bijdrage aan de beperking van de beschikbaarheid van tabak voor jongeren. De controles vinden risicogericht plaats bij verschillende soorten bedrijven, zoals horecabedrijven, supermarkten, speciaalzaken en tankstations.

Inspectiemethoden

De NVWA hanteert 2 soorten methoden: de testkoopmethode en de observatiemethode. Bij de testkoopmethode worden 17-jarige testkopers ingezet. De NVWA past deze methode sinds 1 januari 2020 toe binnen haar leeftijdsgrenstoezicht.

Daarnaast wordt de observatiemethode ingezet. Toezichthouders van de NVWA verzamelen informatie door middel van observaties en gesprekken met aanwezige jongeren op locatie. Deze informatie wordt gebruikt om te bepalen waar de risicobedrijven zich bevinden en fungeert als input voor de testkoopinspecties. Als de toezichthouders tijdens de observaties een overtreding waarnemen, volgt een boete. Deze kan variëren van € 1.360 tot € 9.000, afhankelijk van de inspectiehistorie en grootte van het bedrijf.

Werkwijze

Testkoopmethode

Sinds 2020 maakt de NVWA gebruik van de testkoopmethode. De NVWA zet tijdens deze controles testkopers in bij risicobedrijven voor aankoop van tabaksproducten of aanverwante producten. Een testkoper is een 17-jarige, die op basis van uiterlijke kenmerken niet onmiskenbaar 18 jaar of ouder is. In opdracht van de NVWA probeert de testkoper tabak te kopen, onder begeleiding van een assistent-inspecteur en een inspecteur, beiden toezichthouder van de NVWA. De assistent-inspecteur observeert de aankoop van de testkoper en rapporteert de bevindingen aan de inspecteur die de uitkomst terugkoppelt aan het bedrijf. Er is een selectie gemaakt van bedrijven op basis van resultaten van voorgaande inspecties, burgermeldingen en tips die voortkomen uit gesprekken met jongeren tijdens de observaties op locatie. De inspecties worden uitgevoerd bij supermarkten, tankstations, tabaksspecialzaken, horecabedrijven en kleinere verkooppunten zoals kiosken, belwinkels en avondwinkels. In geval van een overtreding wordt handhavend opgetreden.

Observatiemethode

Om te bepalen waar risicobedrijven zich bevinden, verzamelen toezichthouders van de NVWA informatie door het observeren van locaties en het aangaan van gesprekken met jongeren. De observaties vinden plaats bij verschillende soorten bedrijven, zoals horecabedrijven, supermarkten, specialzaken en tankstations. De toezichthouders gaan op zoek naar locaties waar jongeren op bepaalde tijdstippen aanwezig zijn en waar zij mogelijk tabaksproducten of aanverwante producten gaan kopen. Dit kan bijvoorbeeld in de buurt zijn van een school tijdens pauzes of na schooltijd, of op/in de nabijheid van een evenement of een uitgaansgebied. De toezichthouders praten met jongeren om informatie te verzamelen over locaties waar jongeren tabaksproducten of aanverwante producten kopen. Deze informatie dient als input voor de testkoopinspecties. Als tijdens de observaties een verstrekking wordt waargenomen van een tabaksproduct en/of aanverwant product aan een persoon van wie niet is vastgesteld dat deze de leeftijd van 18 jaar heeft bereikt, dan treden de toezichthouders handhavend op.

De 3-strikes-out maatregel en losse verkoop

Als een bedrijf in een periode van 12 maanden, 3 keer de regels heeft overtreden door tabaksproducten en/of aanverwante producten te verstrekken aan een persoon die niet onmiskenbaar de leeftijd van 18 jaar heeft bereikt, wordt de 3-strikes-out maatregel opgelegd. De verkoop van tabaksproducten en aanverwante producten wordt dan voor een bepaalde tijd stilgelegd. De duur van de stillegging is afhankelijk van het type bedrijf en of de verkoop reeds eerder is stilgelegd en varieert van 1 tot 12 weken.

Het is verboden op basis van de Tabaks- en rookwarenwet sigaretten los te verkopen. Dit aspect wordt ook meegenomen tijdens de controles. Bij een overtreding wordt handhavend opgetreden.

Resultaten

Resultaten testkoopmethode

In 2021 zijn er 1.635 (risicogerichte) testkoopinspecties uitgevoerd. Tijdens deze inspecties heeft de toezichthouder beoordeeld of de verkoper op een correcte wijze de leeftijd van de koper heeft vastgesteld middels een identificatiebewijs. Daarnaast heeft de toezichthouder beoordeeld of de verkoper de verkoop aan de testkoper heeft geweigerd, omdat deze nog geen 18 jaar was ten tijde van de inspectie. Bij 617 (38%) van deze inspecties is een overtreding geconstateerd. In deze gevallen volgt een boete.

Voor een uitwerking van het aantal inspecties en de opgelegde maatregelen per categorie, zie tabel 1. Het maatregelpercentage verschilt per branche. Bij supermarkten die onderdeel zijn van een grote winkelketen werden relatief de minste maatregelen opgelegd voor overtreding van het verkoopverbod aan jongeren onder de 18 jaar (25% maatregelen). Bij kleine supermarkten en horeca werden relatief de meeste maatregelen opgelegd, respectievelijk 52% en 50%. Het grootste deel van de inspecties in de horeca is uitgevoerd bij cafetaria's.

Tabel 1 Uitgevoerde testkoopinspecties in 2021

sector	aantal inspecties	aantal maatregelen (RvB)	maatregelpercentage (%)
Horeca	52	26	50%
Tankstation	307	119	39%
Supermarkt (keten)	522	129	25%
Supermarkt (klein)	250	130	52%
Speciaalzaak	398	164	41%
Overig	106	49	46%
Totaal	1.635	617	38%

Onder de categorie Overig vallen onder andere avondwinkels, videotheken en kiosken.
RvB = rapport van bevindingen (boete)

Resultaten observatiemethode

In 2021 zijn er 3.469 observatie-inspecties uitgevoerd bij verkooppunten van tabaksproducten of aanverwante producten. Tijdens deze inspecties is 329 keer waargenomen dat een persoon, die niet onmiskenbaar de leeftijd van 18 jaar had bereikt, tabaksproducten en/of aanverwante producten probeerde te kopen (kooppoging). Tijdens een kooppoging wordt beoordeeld of de verkoper op een correcte wijze de leeftijd van de koper vaststelt en vervolgens de verkoop weigert als de persoon nog geen 18 jaar blijkt te zijn. Bij 69 (21%) van deze kooppogingen is een overtreding geconstateerd. De leeftijd van de koper is dan door de verkoper niet, of niet correct vastgesteld. In deze gevallen is een boete opgelegd. Voor een uitwerking van het aantal inspecties, kooppogingen en de opgelegde maatregelen per categorie, zie tabel 2.

Tabel 2 Uitgevoerde observatie-inspecties in 2021

sector	aantal inspecties	aantal kooppogingen	aantal maatregelen (RvB)	maatregelpercentage (% ten opzichte van het aantal kooppogingen)
Horeca	296	14	6	43%
Tankstation	1.334	109	11	10%
Supermarkt (keten)	266	28	3	11%
Supermarkt (klein)	446	49	17	35%
Speciaalzaak	789	75	18	24%
Overig	338	54	14	26%
Totaal	3.469	329	69	21%

Onder de categorie Overig vallen onder andere avondwinkels, videotheken en kiosken.
RvB = rapport van bevindingen (boete)

De 3-strikes-out maatregel

In 2021 is de 3-strikes-out maatregel 14 keer opgelegd. De meeste 3-strikes-out maatregelen zijn opgelegd bij kleine supermarkten. Daarnaast is deze maatregel ook bij tankstations en een supermarktketen opgelegd.

Losse verkoop

Tijdens de observatie-inspecties voor de leeftijdsgrens hebben de toezichthouders 26 keer geconstateerd dat er losse sigaretten werden verkocht. In deze gevallen is een boete opgelegd. Losse verkoop heeft onder andere bij kleine supermarkten en bel-/internetwinkels plaatsgevonden.

Conclusie

In 2021 zijn er 1.635 (risicogerichte) testkoopinspecties uitgevoerd waarbij 617 boetes zijn opgelegd (38%). Het maatregelpercentage was het hoogst bij de kleine supermarkten. Bij deze categorie is bij 52% van de inspecties een maatregel opgelegd. Het maatregelpercentage was het laagst bij de ketensupermarkten (25%).

Daarnaast zijn er in 2021 3.469 observatie-inspecties uitgevoerd, waarbij 69 boetes voor overtreding van de leeftijdsgrens zijn opgelegd. Relatief gezien werden bij deze inspecties de meeste maatregelen opgemaakt bij de horeca en de kleine supermarkten.

De toezichthouders hebben 26 keer geconstateerd dat er losse sigaretten werden verkocht.

In 2021 is de 3-strikes-out maatregel 14 keer opgelegd. Deze maatregel is het vaakst opgelegd bij kleine supermarkten.

Vervolgaanpak

Ook in 2022 zal de NVWA risicogerichte leeftijdsgrensinspecties uitvoeren bij de verschillende verkooppunten. Bedrijven waar een rapport van bevinding is opgemaakt kunnen een herinspectie verwachten. De 3-strikes-out maatregel zal ook toegepast worden indien nodig, waarbij 3 overtredingen in een jaar leidt tot stillegging van de tabaksverkoop.